

ADO Klinik Bilimler Dergisinin Bibliyometrik Analizi

Bibliometric Analysis of ADO Journal of Clinical Sciences

Ülkem AYDIN*, Ayşe BULUT**

Özet

Bu kesitsel, retrospektif araştırmanın amacı; Ankara Dişhekimleri Odası'nın bilimsel yayın organı olan ADO Klinik Bilimler Dergisinde yayımlanan makaleler ve yazarları ile ilgili bir bibliyometrik analiz yaparak derginin bilimsel yayın yol haritasının çıkarılmasına katkıda bulunmaktır. Bu çalışmada ADO Klinik Bilimler Dergisi'nin beş cildini oluşturan yirmi sayıya ait elektronik kopyalarda bulunan makaleler tarandı. Makaleler türüne göre sınıflandırıldı, makalelerde en sık yer verilen konular, kaynak sayısı ve makalelerin dili belirlendi. Makalelerdeki yazar sayıları, yazarların çalıştığı kurumlar ve uzmanlık alanları kaydedildi. İstatistiksel analizde frekans dağılım testi kullanıldı. Makalelerin kırk biri araştırma, doksan dördü derleme, altmış dokuz olgu raporu ve biri editöre mektuptu; araştırma makalelerinin on dokuzu multidisiplinerdi; üçünün dili İngilizce, diğerleri Türkçe'ydi. Makalelerde gösterilen ortalama kaynak sayısı 30,2 idi.. Anahtar kelimeler, dental implant ve kompozit rezinler konusunda çalışmaların ağırlıklı olduğunu göstermekteydi. İki yazarlı makaleler en yüksek orandaydı. Dergiye en çok Ağız Diş ve Çene Cerrahisi uzmanları katkıda bulunmuş ve bunu Protetik Diş Tedavisi izlemişti. Yazarların kurumlarında ağırlıklı Ankara'daki dört diş hekimliği fakültesindeydi. Bu çalışmada ADO Klinik Bilimler Dergisi'nin yayımlandığı ilk yıldan bu yana geçen süre için yapılan sayısal değerlendirmelerle derginin bibliyometrik analizinin ilk basamağı gerçekleştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Bibliyometrik analiz, Retrospektif çalışmalar, Bilgisayar-yardımlı Sayısal Analiz.

Abstract

The purpose of this cross-sectional, retrospective study is to conduct a bibliometric investigation of the authors and the articles that were published in the ADO Journal of Clinical Sciences which is the official scientific journal of Ankara Chamber of Dentists, and to create a scientific "road map". In this study, the electronic copies of the articles published in the twenty issues included in the five volumes of ADO Journal of Clinical Sciences were reviewed. Articles were classified according to the type of the article, and the most favorite research topics, number of references and language of the articles were identified. The number of authors, the authors' institutions and specialty areas were noted. Frequency distribution was used for statistical analysis. There were forty one research articles, ninety four reviews, sixty nine case reports and one letter to the editor. Nineteen of the research articles were multidisciplinary studies and three articles were in English. The mean number of references per article was 30.2. Analysis of the keywords showed that most of the studies were focused on dental implants and composite resins. Most of the articles were written by two authors. Oral and Maxillofacial Surgeons accounted for the highest percentage of the authors and this was followed by Prosthodontists. The majority of authors were working at the dentistry faculties in Ankara. In this study, the first step of bibliometric analysis of ADO Journal of Clinical Sciences from the day of its first issue to the present was made using quantitative evaluation methods.

Key Words: Bibliometric Analysis, Retrospective Studies, Computer-Assisted Numerical Analysis

* Doç. Dr., Başkent Üniversitesi Dişhekimliği Fakültesi Ağız, Diş ve Çene Radyolojisi Anabilim Dalı, Ankara.

** Dt. Doktora Öğrencisi, Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Fizyoloji Anabilim Dalı, Ankara.

Bibliyometri, matematiksel ve istatistiksel yöntemlerin kitaplara ve diğer bilimsel iletişim ortamlarına uygulanması olarak tanımlanmaktadır. Bibliyometrik araştırmalarla, yapılan yayınların, yazar, konu, atıf ve benzeri özellikleri incelenerek bilimsel iletişime ilişkin birçok bulgu elde edilmektedir. Bu araştırmalarda ülkelerin belli disiplinler veya konularda bilimsel literatüre katkıları değerlendirilebilmekte, karşılaştırmalı çalışmalar yapılabilenekte veya dergiler inceleyebilmektedir. Elde edilen bulgulardan, bir derginin indekslenmesine karar verilmesinden bir ülkenin bilim politikasına şekil verilmesine kadar çeşitli şekillerde yararlanılabilmektedir.¹ Bibliyometri terimi yeni olmakla beraber bibliyometrik araştırmaların başlangıç tarihi konusunda farklı görüşler bulunmaktadır. Shapiro², yöntemin 1700'lü yılların ilk yarısından itibaren uygulandığını belirtmektedir. Lawani'ye¹ göre de ilk bibliyometrik araştırmanın Cole ve Eales tarafından 1917 yılında yayınlandığı kabul edilmekte ve bundan sonra 1923 ve 1927 yıllarında iki araştırmanın daha yayınlandığı bilinmektedir.¹ Yıllar içerisinde bibliyometrik çalışmaların sayısında büyük artış olmuş, bibliyometrik araştırmalar ülkemizde de önem kazanmış; farklı bilim dalları ile ilgili analizler^{3,4} ve tıp alanında ülkemizin bilimsel literatüre katkılarını inceleyen araştırmalar yayınlanmıştır.⁵⁻¹¹ Dişhekimliği ile ilgili olarak, uluslararası literatürde protetik diş tedavisi alanında yapılan Türkiye adresli yayınlar analiz edilmiştir.¹² Bunların yanı sıra literatürde, dişhekimliği ile ilgili yabancı dergilerin analiz edildiği bibliyometrik araştırmalar da bulunmaktadır.¹³⁻¹⁵ Dergilere gönderilen makalelerin özellikleri; okuyucular, araştırmacılar ve dergi yayıncıları açısından önemlidir. Bu özellikleri değerlendirerek okuyucular hangi dergileri okuyacaklarına karar verirken yazarlar makalelerini hangi dergiye göndereceklerine karar verebilmekte; dergilerde iç değerlendirme yapılarak yayın politikaları gözden geçirilebilmektedir.¹⁶ Türkçe olarak yayınlanan bazı dergilerin bibliyometrik analizleri ile ilgili araştırmalar¹⁷⁻²⁰ yapılmış olmakla beraber literatür taramamızda, Türkçe olarak yayınlanan dişhekimliği dergilerinin bibliyometrik analizine rastlanmamıştır.

Ankara Dişhekimleri Odası tarafından çıkarılan ve odanın bilimsel yayın organı olan ADO Klinik Bilimler Dergisi, 2006 yılında yayın hayatına başlamış ve bu güne kadar beş cilt (20 sayı) yayınlanmış olan hakemli bir dergidir. Dergi beşinci ciltten itibaren Türk Atıf Dizini'nde indekslenmeye başlanmıştır. Her sayıda 10-11 makaleye yer verilmektedir. Daha çok okuyucuya ulaşması amacıyla dördüncü cildin ilk sayısından itibaren eski sayılarıyla birlikte elektronik dergi haline getirilmiştir. Bu beş ciltte, farklı uzmanlık alanlarından ve birçok kurumdan araştırmacıların

makaleleri yer almaktadır. Dergide, dişhekimliği ve dişhekimliği ile ilişkili bütün disiplinlerden makaleler yayınlanmakta olup araştırma, olgu sunumu, derleme ve editöre mektup türünde yayınlara yer verilmektedir. Dergiye Türkçe ve İngilizce makaleler kabul edilmektedir.

Bu kesitsel, retrospektif araştırmanın amacı, ADO Klinik Bilimler Dergisinin ilk beş cildinde yayımlanan makaleleri bibliyometrik özellikler yönünden incelemektir. Bibliyometrik analiz için; dergide yayınlanan makale türleri, makalelerin hangi ülkelerden gönderildiği ve yayın dili, makalelerde gösterilen kaynakların sayısı, makalelerde çok yazarlılık durumu ve ortalama yazar sayısı, yazarların görev yaptığı kurumlar, yazarların uzmanlık alanları ve makalelerde en sık yer verilen konular araştırılmıştır.

Gereç ve Yöntem

ADO Klinik Bilimler Dergisi'nin beş cildini oluşturan yirmi sayıya ait elektronik kopyalarda bulunan makaleler iki araştırmacı (ÜA ve AB) tarafından incelendi. Makaleler türüne göre; araştırma, olgu sunumu, derleme ve editöre mektup olarak sınıflandırıldı. "Editör'den" makaleler çalışmaya dahil edilmedi. Olgu sunumlarında, beşten fazla olgunun sunulduğu makaleler olgu serisi olarak kabul edildi.¹⁴ Olgu nedeni ile literatür taraması yapılan makaleler derleme olarak sınıflandırıldı. Makalelerde verilen anahtar kelimelere göre en sık yer verilen konular belirlendi. Makalelerde kullanılan kaynakların sayısı ve makalelerin dili kaydedildi.

Her bir makalede kaç yazar olduğu, Türkiye adresli olan ve olmayan yazarlar, yazarların çalıştığı kurumlar ve uzmanlık alanları kaydedildi. Yazarların kurum ve uzmanlık alanı bilgileri makalelerin ilk sayfasında verilen dipnotlara göre belirlendi. Uzmanlık alanı belirtilmemiş fakat "Dr" olarak yazılmışsa "uzman" olarak, "Dt" olarak yazılmışsa dişhekimliği olarak kaydedildi. Makalelerin yazarları ve kaç makalede yazar olarak yer aldıkları belirlendi. Dergide birden fazla yayını basılan ve kurum değiştiren yazarların son çalıştığı kurum kaydedildi. Makalelerin incelenmesi sırasında dergide birkaç makalesi yayınlanan iki isimli yazarlardan bazılarının isim ve soyadlarını makalelerde farklı şekillerde belirttikleri görüldü. Bu yazarlar belirlenerek isimleri tam haliyle kaydedildi. Soyadlarında eklemeler olan yazarların isimleri son şekliyle kaydedildi. Bir araştırma makalesinde dişhekimliğinin farklı anabilim dallarından veya dişhekimliğinin dışındaki uzmanlık alanlarından yazarlar varsa bu çalışma multidisipliner olarak kabul edildi.

Veriler bir yazılım veri tabanına (Microsoft Excel 2007; Microsoft Corp, Redmond, Washington) kaydedildi ve bulguların analizine yönelik bütün işlemler bu program üzerinden gerçekleştirildi. İstatistiksel analizde frekans dağılım testi kullanıldı.

Bulgular

İncelenen dönemde dergide yayınlanan toplam makale sayısı 205 idi. Dergide 41 araştırma (%20), 69 olgu raporu (%33,7), 94 derleme (%45,9) ve bir tane editöre mektup (%0,5) yayınlanmıştı. Yayınlanan 69 olgu raporundan üç tanesi olgu serisi idi; iki makalede olgu nedeni ile literatür derlemesi yapılmıştı.

Dergide yayınlanan makalelerde en sık yer verilen konu implant ve bunu kompozit rezinler izlemekteydi. Makalelerden 202 tanesinin (%98,5) Türkçe olduğu, üç makalede (%1,5) kullanılan dilin İngilizce olduğu saptandı.

Makalelerde toplam 6190 kaynak yer almaktaydı. Yararlanılan kaynak sayısı 0 ile 134 arasında değişmekte olup ortalama 30,2 kaynak gösterilmişti. Kaynak kullanılmayan tek makale editöre mektup olarak yazılmıştı. Makale türlerine göre kaynak sayıları Tablo 1'de verilmiştir.

İncelenen 205 makale 343 farklı yazar tarafından yazılmıştı; yazar başına düşen ortalama makale sayısı 1,7 idi. Makalelerdeki toplam yazar sayısı 577, makalelerdeki ortalama yazar sayısı 2,8 idi. Otuz üç (%16,1) makale tek yazar tarafından yazılmıştı. En çok yazarın bulunduğu makale bir araştırmaydı ve yazar sayısı dokuzdu. İki yazarlı makalelerin oranı en yüksekti (%34,1). Yazar sayısına göre makalelerin dağılımı Tablo 2'de görülmektedir. ADO Klinik Bilimler Dergisine en çok makale ile (altışar adet) katkısı olan üç yazar Alper Aktaş, Ertuğrul Ercan ve Seçil Karakoca Nemli idi. Dergide üç yazarın altışar makalesi, 223 yazarın ise birer makalesi yayınlanmıştı. Yazarların makale sayısına göre dağılımı Tablo 3'te gösterilmektedir.

Dergide 45 farklı kurum ve kuruluşta çalışan yazar tarafından makale yayınlanmıştı. Bir yazarın kurumu belirtilmemişti, bir yazarın da kurum ve uzmanlık alanı bilgisinde hata olduğu görüldü ve bu nedenle kurumlarla ilgili hesaplamalar 341 yazarın kurumu üzerinden yapıldı. Dergiye makaleleriyle katkıda bulunan yazarların bağlı olduğu kurum ve kuruluşların sınıflandırması Tablo 4'te gösterilmektedir.

Dergide 18 dişhekimliği fakültesinden, altı tıp fakültesinden, bir eczacılık fakültesinden ve iki sağlık hiz-

metleri meslek yüksekokulundan; Gülhane Askeri Tıp Akademisi (GATA) ve GATA Dişhekimliği Bilimleri Merkezi'nden akademisyenlerin makaleleri yer almaktaydı. Üniversite mensubu yazarların oranı %90,3 (n=308) idi. Katkının en yüksek olduğu kurum 70 yazarla Gazi Üniversitesi'di, bunu 49 yazarla Başkent Üniversitesi izlemekteydi. Yazarların bağlı olduğu üniversiteler ve birimleri Tablo 5'te gösterilmektedir.

Üniversitelerde veya GATA'da görev yapmayan yazarların oranı %9,7 olarak bulundu. Sekiz yazar kendini "serbest dişhekimisi" olarak nitelendirmişti. Yazarların büyük kısmı (%94,4) Türkiye adresliydi. Serbest dişhekimisi olan üç yazarın adres bilgisi yoktu. Yurtdışından katkıda bulunan 19 yazardan biri Azerbaycan'da bulunan bir kurumda (A. Aliyev Azerbaijan State Institute of Doctor Improvement), 18 yazar Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde bulunan bir kurumda (Yakın Doğu Üniversitesi) çalışmaktaydı. İngilizce makalelerin üçünün de yazarları Türkiye adresliydi.

Dergiye gönderilen makaleler 23 farklı uzmanlık alanından ve iki meslek yüksekokulundan yazarlar tarafından hazırlanmıştı. Ayrıca, "Dr. Dt." olarak belirtilmiş 11 doktoralı dişhekimisi, sekiz dişhekimisi, iki stajyer dişhekimisi dergiye yazar olarak katkıda bulunmuştu. İki kişinin uzmanlık alanı olup olmadığı belirtilmemişti. Bir yazar yabancı bir kurumda "department of dentistry"de çalışmaktaydı. Dergiye en çok Ağız Diş ve Çene Cerrahisi AD'da uzmanlık yapan yazarlar katkıda bulunmuş ve bunu Protetik Diş Tedavisi AD izlemişti. Dergiye katkıda bulunan yazarların uzmanlık alanları Tablo 6'da gösterilmektedir.

Dergiye gönderilen 41 araştırma makalesinin on dokuz tanesi multidisipliner olarak hazırlanmıştı. Dört çalışmada bütün yazarların uzmanlık alanlarının belirlenememesi nedeni ile çalışmanın multidisipliner olup olmadığı tespit edilemedi. Multidisipliner araştırmalarda tıp fakültesinin biyoistatistik, biyokimya, anatomi, patoloji, halk sağlığı bölümlerinden; eczacılık fakültesinin farmasötik mikrobiyoloji bölümünden; fen fakültesinin biyoloji bölümünden araştırmacılarla çalışılmıştı. Dergide yayınlanan araştırma, olgu bildirimi ve makalelerde yer alan yazarların uzmanlık alanları Tablo 6'da gösterilmektedir.

Tartışma

Bu çalışmada ADO Klinik Bilimler Dergisinin ilk beş cildinde yayınlanan 205 makale yazar ve makale profili ile kaynaklar bakımından incelenerek derginin bir bibliyometrik analizi yapılmıştır.

Makale türü	Kaynak sayısı		
	n	En az-en çok	Ortalama
Araştırma	1131	13-56	27,6
Olgu	1052	5-39	15,2
Derleme	4007	12-134	42,6
Editöre Mektup	0	0	0
Toplam	6190	0-134	30,2

Tablo I: Dergide yayınlanan makalelerdeki kaynak sayısının makale türüne göre dağılımı

Yazar sayısı	Makale sayısı
3	6
8	5
28	4
21	3
61	2
223	1

Tablo III: Yazarların katkıda buldukları makale sayısına göre dağılımı

Yazar sayısı	Araştırma	Olgu	Derleme	Editöre mektup	n	%
1	5	6	21	1	33	16,1
2	11	16	43	0	70	34,1
3	6	21	21	0	48	23,4
4	10	12	5	0	27	13,2
5	5	11	1	0	17	8,3
6	1	3	3	0	7	3,4
7	2	0	0	0	2	1
8	0	0	0	0	0	0
9	1	0	0	0	1	0,5
Ortalama	3,4	3,3	2,3	1		

Tablo II: Dergide yayınlanan makalelerdeki yazar sayısının makale türüne göre dağılımı

	Yazar sayısı	%
Üniversite ve Akademiler	308	90,3
ADSM*/ADHH** Hastanesi	9	2,6
Serbest	8	2,3
Türk Silahlı Kuvvetleri'ne bağlı hastane ve dispanserler	6	1,8
Özel hastane/Özel klinik	4	1,2
Devlet Hastanesi	2	0,6
Eğitim Araştırma Hastanesi	2	0,6
Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı	1	0,3
Yabancı kurum	1	0,3
Toplam	341	100

Tablo IV: Yazarların mensup olduğu kurum ve kuruluşlar

* Ağız ve Diş Sağlığı Merkezi

** Ağız ve Diş Hastalıkları Hastanesi

Üniversite Adı	Yazar sayısı					
	Toplam	DHF	Bağlı Birimler	Tıp Fakültesi	Eczacılık Fakültesi	SHMYO*
Gazi	70	66	1	3	-	-
Başkent	49	44	1	4	-	-
Ankara	47	47	-	-	-	-
Hacettepe	35	27	-	5	2	1
Yakın Doğu	18	18	-	-	-	-
Kırıkkale	17	17	-	-	-	-
GATA	17	15	-	2	-	-
Karadeniz Teknik	15	14	-	1	-	-
Çukurova	10	10	-	-	-	-
Cumhuriyet	7	7	-	-	-	-
Dicle	5	3	-	-	-	2
Ege	4	4	-	-	-	-
On Dokuz Mayıs	3	3	-	-	-	-
Marmara Üniversitesi	3	3	-	-	-	-
Yeditepe Üniversitesi	2	2	-	-	-	-
Süleyman Demirel	2	2	-	-	-	-
Gaziantep	1	1	-	-	-	-
Bezm-i Alem	1	1	-	-	-	-
Ufuk	1	-	-	1	-	-
Orta Doğu Teknik	1	-	1	-	-	-
Toplam	308	284	3	16	2	3

Tablo V: Yazarların mensup olduğu üniversiteler

* Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu

Ağız Diş ve Çene Cerrahisi	91	Göğüs Hastalıkları	1
Protetik Diş Tedavisi	48	Anestezi ve Reanimasyon	1
Ortodonti	33	Biyoloji	1
Pedodonti	33	Biyokimya	1
Tedavi-Endodonti	31	Plastik ve Rekonstrüktif Cerrahi	1
Periodontoloji	27	Biyoistatistik	1
Ağız Diş ve Çene Radyolojisi	24	Nefroloji	1
Oral Patoloji	6	Tıbbi Genetik	1
Patoloji	5	Kulak Burun Boğaz Hastalıkları	1
Anatomi	3	Hematoloji	1
Radyoloji	2	Halk Sağlığı	1
Farmasötik Mikrobiyoloji	2		

Tablo VI: Yazarların uzmanlık alanları

Dergide yayınlanan makale türleri incelendiğinde, makalelerin beşte birinin araştırma makalesi olduğu belirlenmiştir. Çoğu araştırmaya başlanabilmesi için araştırma kurulu onayı, etik onay ve mali destek gerekirken ve bu araştırmaların tamamlanması uzun zaman almaktadır. Bu nedenle yazarların, araştırma makalelerini akademik yükseltme kriterlerini yerine getirmelerine en çok katkısı olacak dergilere göndermeyi tercih ettikleri düşünülebilir.^{13,21} Dergide yayınlanan araştırma makalesi sayısı az olmakla beraber, dişhekimliğinin bütün uzmanlık alanlarından, tıp dallarından ve diğer disiplinlerden yazarların da katkılarıyla birçok farklı konuda araştırma makalesinin yayınlanmış olduğu görülmektedir.

Olgu raporlarının, tedavi protokollerinin oluşturulması ya da klinik uygulamalara yön verilmesindeki öneminin çok düşük olduğu belirtilmektedir. Bu nedenlerle, bazı dergilerde artık olgu raporları yayınlanmamaktadır. Diğer yandan, olgu raporları kolay okunmakta ve okuyucuların ilgisini çekmekte; ilginç ve farklı olguları paylaşmak, akademik yükseltme koşullarını yerine getirmek ve yayın sayılarını artırmak isteyen araştırmacılar da olgu raporları hazırlamaya ve göndermeye devam etmektedir. Bu nedenlerle, Case Reports in Dentistry gibi, sadece olgu raporlarının yayınlandığı dergiler ortaya çıkmıştır. British Journal of Oral and Maxillofacial Surgery (BJOMS) gibi bazı dergiler ise çok sayıda olgu raporu yayınlamaya devam etmekte fakat olgu raporlarının büyük çoğunluğunu elektronik ortamda yayınlamaktadır.²² BJOMS'ta yayınlanan olgu raporu ve kısa bildirilerin çoğunda (%87) tek olgu olduğu ve çok az bir kısmında (%3) birden fazla olgunun yer aldığı bildirilmiştir.²² Bu çalışmada makaleler olgu raporu ve olgu serisi olarak sınıflandırılmış; beşten fazla olguyu içeren makaleler olgu serisi olarak kabul edilmiştir. Elde edilen bulgulara göre ADO Klinik Bilimler Dergisinde yer alan olgu serilerinin oranı da çok düşüktür. Bu durum, akademik yükseltme koşullarını bir an önce yerine getirme kaygısı ile, tek olguların kısa sürede yayın haline getirilip dergiye gönderilmesinden kaynaklanabilir. BJOMS'ta yayınlanan olgu raporlarının kalitesi ile ilgili çalışmalarda makalelerin çoğunun ilginç olmakla beraber mevcut yayınlara yeni bilgiler katabilecek makale kriterlerine uygun olmadığı sonucuna varılmıştır. Diğer yandan, belli bir konudaki bilgileri somut bir olgu eşliğinde özetleyecek literatür bilgisi ile donatılmış ve görsel öğelerle zenginleştirilmiş olgu raporlarının, okuyucular kadar akademik yaşamın başlarında olan makale yazarları için de yararlı olduğu belirtilmiştir.^{22,23} Bu görüşü paylaşan ADO Klinik Bilimler Dergisi makale yazarlarını iyi hazırlanmış olgu raporlarını dergiye gönderme konusunda desteklemeye devam edecektir.

BJOMS'da 2010 yılında yayınlanan makaleler arasında internetten indirilenlerin ve kaynak gösterilenlerin incelendiği bir çalışmada, indirilen üç yüz altmış binden fazla makalenin %42'sinin derleme ve editöryal makale olduğu görülmüştür. Bir kongrede yapılan ankette de okuyucuların eğitici makalelere ilgisi olduğu, bunları yararlı bulduğu ve daha çok sayıda basılmasını istedikleri sonucuna varılmıştır.²⁴ ADO Klinik Bilimler Dergisinde bugüne kadar yayınlanan makalelerin yarısına yakın kısmı da derlemedir.

Dergide bugüne kadar sadece bir tane editöre mektup yayınlanmıştır. Bir dergide yayınlanan makalelerle ilgili yapıcı görüş, öneri veya eleştirilerin yayınlandığı editöre mektup türlerinin dergilere yollanması yönünde dergilerden ve okuyuculardan bir talep oluşması, böylece okuyucuların aktif katılımının sağlandığı bir dergicilik anlayışının yerleşmesi yönünde çaba gösterilmesi yararlı olabilir.

Makalelerde en sık yer verilen konular, verilen anahtar kelimelere göre değerlendirilmiştir. Seçilen anahtar kelimelere göre, dergide yayınlanan makalelerde en sık yer verilen konuların dental implant ve kompozit rezin olduğu görülmektedir. Etkisiz kelimeler (stop words) içinde bulunduğu metne önemli bir anlam katmayan kelimelerdir. Bu nedenle de arama motorları tarafından bu kelimeler gözardı edilir. Arama motorlarının bu kelimeleri gözardı etmesinin nedeni, bu kelimelerin hemen her metinde geçmesi nedeniyle arama sonuçlarına katkıda bulunmaması, hatta sonuçları olumsuz yönde etkileyip daha isabet-siz sonuçların dönmesine sebep olmasıdır. Belli bir alanda etkisiz kelime olarak kabul edilen kelimelerin başka bir alanda etkisiz kelime olmayabileceği bilinmektedir.²⁵ Literatür taramamızda dişhekimliği ile ilgili etkisiz kelimelerle ilgili bir veriye rastlanmamıştır ancak, en sık yer verilen konular belirlenirken anahtar kelimeler arasında sık geçen "diş hekimliği", "diş" ve "hasta" gibi bazı kelimeler "etkisiz kelime" kabul edilerek göz önüne alınmamıştır. Sonuç olarak, anahtar kelimelerin doğru seçilmesi önemlidir. Verilen anahtar kelimelere göre yapılan değerlendirmemizde, dental materyaller ve tedavi yöntemleri üzerine yapılan çalışmaların ağırlıklı olduğu, sistemik hastalıklar, etiyolojik faktörler, mikrobiyolojik araştırmalar ve koruyucu hekimlik çalışmalarına daha az yer verildiği görülmektedir. Bu durum, ADO Klinik Bilimler Dergisine gönderilen veya dergide yayınlanan makalelerin konularını yansıttığı gibi, günümüzün araştırma eğilimlerini yansıtır da olabilir.

Bu çalışmada incelenen parametreler arasında makalelerdeki çok yazarlılık durumu da bulunmaktadır. Yıllar içinde, dergilerde yayınlanan çok yazarlı ma-

kalelerin oranında ve makalelerde yer alan yazar sayısında artış olduğu belirtilmektedir. Örneğin, British Medical Journal'da makalelerdeki ortalama yazar sayısı 1975'de 3,21 olarak hesaplanmışken bu rakam 1995'te 4,46 olmuştur.²⁶ Diğer bir çalışmada, protetik diş tedavisi alanında yayın yapan üç dergide 1998 yılından 2008 yılına kadar, makale başına ortalama yazar sayısının 2,9'dan 3,6'ya yükseldiği belirlenmiştir.²⁷ Bu çalışmada da makalelerdeki ortalama yazar sayısı üçe yakın olup makalelerin büyük çoğunluğu çok yazarlıydı. Çok yazarlılığın artışı ile ilgili olumlu faktörler olarak akademik ilerlemede iş birliği, ekip çalışmasının olumlu yönleri ve çalışmanın komplike olması gösterilmektedir.²⁷ Çok yazarlılığın artması ile birlikte uluslararası tıp dergileri editörleri komitesi (International Committee of Medical Journal Editors-ICMJE) yazarlık kriterleri belirlemiştir. Buna göre, bir makalede adı geçen yazarlar, çalışmanın fikrinin ortaya çıkmasına ve tasarlanmasına veya verilerin elde edilmesi ve yorumlanmasına önemli katkılarda bulunmalı; makalenin taslağını oluşturmalı veya makaleyi önemli düşünsel içerik yönünden gözden geçirmeli ve basılacak olan son haline onay vermelidir (http://www.icmje.org/ethical_1author.html erişim tarihi 03/08/2013). Buna karşılık, yazarlık kriterlerini yerine getirmediği halde makalelerde adı geçen ve "onursal yazar" olarak adlandırılan yazarların olduğu da bilinmektedir.²⁷ Çok yazarlılık eğiliminin ADO Klinik Bilimler Dergisine gönderilen makalelerde de gözlemlendiğini söylemek mümkündür. Makalelerdeki ortalama yazar sayısının üçün altında olması ve yazar sayısının en fazla üç olduğu makalelerin oranının dörtte üçe yaklaşması ise ADO Klinik Bilimler dergisinde "yazar enflasyonu" yaşanmadığını göstermektedir.

Bazı dergilerde hakem veya editörlerin önerileri dışında kaynak sayısı ile ilgili sınırlamalar bulunmamakla beraber bazı dergilerde yazılı kısıtlamalar vardır. Örneğin, Journal of Dental Research orijinal araştırmalar için kaynak sayısını 30, derlemeler için 60 olarak belirlemiş, editöre mektup için ise kaynak sayısı belirtmemiştir (<http://www.iadr.org/files/public/JDRInstructionstoAuthors.pdf> erişim tarihi 31/07/2013). International Journal of Dental Case Reports'da da olgu raporları için en fazla 10, olgu serileri için en fazla 15 kaynak kullanılabilirliği belirtilmiştir (http://www.ijdr.com/?page_id=15 erişim tarihi 31/07/2013). Dergide yayınlanan araştırmaların ortalama kaynak sayısı incelendiğinde, belirtilenlere yakın sayıda kaynak kullanıldığı düşünülebilir. Ancak, araştırma makalelerinin yarıdan fazlasında otuzdan az kaynak kullanılmıştır. Derlemelerin yaklaşık dörtte birinde 50 ile 70 arasında; yaklaşık dörtte üçünde ise bundan

daha az ya da fazla sayıda kaynak kullanılmıştır. Araştırılan veya derlemesi yapılan bir konunun çok yeni veya üzerinde durulmamış bir konu olması durumunda yeterli sayıda kaynağa ulaşılamaması mümkündür. Diğer yandan, kaynak sayısı az olan bütün makalelerin bu kapsamda olmadığını düşünmekteyiz. Olgu raporlarının ise yaklaşık üçte birinde kullanılan kaynak sayısının fazla olduğu görülmüştür. Dergide yayınlanacak makalelerde kullanılacak en az veya en çok kaynak sayısı ile ilgili kısıtlamalar bulunmakla birlikte, makalelerin yeterli sayıda kaynak kullanılarak yazılmasını öneriyoruz.

Dergide yayınlanan makalelerin yazarları incelendiğinde, iki isimli yazarlardan bazılarının, farklı makalelerde isimlerini aynı şekilde yazmadıkları görülmüştür. İlk veya ikinci isimlerini bir makalede kısaltma şeklinde yazmış veya hiç yazmamış, diğer bir makalede ise iki isimlerini de açık haliyle yazmış olan yazarlar belirlenerek isim ve soyadları tam olarak kaydedilmiştir. Soyadı değişiklikleri de yazar sayısının belirlenmesini zorlaştıran diğer bir faktör olmuştur. Bazı araştırmacılar bir makalede tek bir soyadı kullanırken daha sonra ikinci soyadı eklendiğinde, bunların aynı kişi olduğu anlaşılabilmiş ve tek kişi olarak kaydedilmişlerdir. Öte yandan, isimleri aynı fakat soyadları farklı olan iki araştırmacı olabileceği gibi, aynı kişinin medeni durumundaki değişiklikle birlikte soyadını değiştirmiş olması da mümkün olabileceğinden aynı kurumun aynı anabilim dalında görev yapıyor olsalar da, isimleri aynı soyadları farklı olan kişiler ayrı ayrı olarak kaydedilmiştir. Hatalı kayıtlar, yazar sayısının ve ilişkili bütün bulguların hatalı olmasına neden olacaktır. Bu nedenle yazarların, dergilere makale gönderirken ilk ve ikinci isimlerini daima aynı şekilde yazmalarını öneriyoruz.

Uzmanlık alanlarının belirlenmesinden önceki dönemlerde, doktora çalışmalarını tamamladıktan sonra fakültelerden ayrılan yazarların bir kısmının, sadece "Dr" ifadesini kullandığı ve doktora yaptığı alanı belirtmediği görülmüştür. Bu da, makalelerin doğru analiz edilmesini olumsuz yönde etkileyen bir diğer faktördür. Uzmanlık alanlarının belirlenmesinden sonra bu konunun çözüme ulaşması kolaylaşmıştır. Diğer yandan, üniversitelerde çalışmayan yazarların uzmanlık alanı ve kurum bilgilerinin belirtilmesinde derginin yayın kurallarında standartlar oluşturulması düşünülebilir. Endodonti ve Restoratif Diş Tedavisi alan adlarının farklı üniversitelerden gelen yayınlar da farklı şekillerde belirtildiği göze çarpmaktadır. Üniversite sayısının artması nedeniyle unvan ve kurum bilgilerine ek olarak şehir bilgisinin eklenmesinin gerekli hale geldiği de görülmektedir.

Makale yazarlarının görev yaptığı kurum ve kuruluşlar incelendiğinde, ağırlığın Ankara'da bulunan dört dişhekimliği fakültesinde olduğu görülmektedir. Buna karşılık Türkiye'deki dişhekimliği fakültelerinin üçte birinden fazlasında görev yapan akademisyenlerin katkıda bulunmuş olması, ADO Klinik Bilimler Dergisinin yerel bir oda dergisi değil, geniş bir akademik çevrede benimsenmiş bir dergi niteliğinde olduğunu göstermektedir.

Dergiye en çok Ağız Diş ve Çene Cerrahisi AD'da uzmanlık yapan yazarlar katkıda bulunmuş ve bunu Protetik Diş Tedavisi AD izlemiştir. Ağız Diş ve Çene Cerrahisi AD'dan uzmanların diğer uzmanlık alanlarına göre çok yüksek katkıda bulunmasının nedenleri, bu alanda uzman sayısının çokluğu, uzmanların özellikle ADO Klinik Bilimler Dergisini tercih etmesi, tüm dergilere gönderilen cerrahi konulu makalelerinin sayısının çok olması ve ADO Klinik Bilimler Dergisine düşen yayın sayısının da bununla birlikte yüksek olması, bu konudaki makalelere dergide özellikle yer verilmesi olabilir.

Multidisipliner araştırmalar eğitimleri ve deneyimleri farklı kişilerin yaptığı araştırmalardır ve farklı bakış açılarını bir araya getirir. İnsan bedeninin işleyişi-

nin ve insan sağlığının komplike yapısından dolayı multidisipliner ve/veya interdisipliner araştırmaların gerekliliği gittikçe daha çok vurgulanmaktadır.²⁸ Bu açıdan bakıldığında, ADO Dergisi'nde multidisipliner araştırma makalelerinin yer alması olumlu kabul edilebilir.

Bibliyometrik çalışmalarda sayısal analizler, analizin ilk basamağını oluşturmaktadır. Bundan sonraki aşama, makalelerin nitelik açısından değerlendirilmesidir. Dişhekimliği alanında yayınlanan yabancı dergilerde bu konuda birçok çalışma yer almaktadır.¹⁵ Nitelik analizlerinin son hedefi, makalelerin ve yayınlayan dergilerin kalitesinin yükselmesi, böylece de makaleleri okuyan hekimlerin yapacağı kanıta dayalı dişhekimliği uygulamaları ile hasta sağlığına katkıda bulunulmasıdır. Bu araştırmada yapılan sayısal değerlendirmelerle bibliyometrik analizin ilk basamağı gerçekleştirilmiştir. Dergide yayınlanan makalelerde yararlanılan kaynakların analizi ve makalelerin nitelik yönünden değerlendirmeleri sonraki çalışmaların konusu olabilir. Bu ve benzeri çalışmaların diğer dergiler için de yapılması düşünülebileceği gibi, belli konularda yapılan yayınların değerlendirilmesiyle yapılacak bibliyometrik analizlerle de ilginç ve yararlı bulgulara ulaşılabilir.

Kaynaklar

1. Lawani SM. Bibliometrics: Foundations, methods, and applications. Libri 31: 294-315, 1981.
2. Shapiro FR. Origins of bibliometrics, citation indexing, and citation analysis: The neglected legal literature. J. Am. Soc. Inf. Sci. 43: 337-339, 1992.
3. Al U., Şahiner M., Tonta Y. Arts and humanities literature: Bibliometric characteristics of contributions by Turkish authors. Journal of the American Society for Information Science & Technology 57: 1011-1022, 2006.
4. Al U., Afzali M. İran ve Türkiye'nin dünya bilgilim literatürüne katkıları: karşılaştırmalı bir çalışma. Bilgi Dünyası 7: 181-201, 2006.
5. Onat A. Kardiyovasküler tıp makalelerimizde 2008 yılında nicelik ve nitelik artışı. Türk Kardiyol. Dern. Arş. 37: 61-75, 2009.
6. Çınar O., Dokur M., Tezel O., Arzıman İ., Acar YA. Türk acil tıbbının uluslararası literatüre katkısı: 15 yılın değerlendirilmesi. Ulus. Travma Acil Cerrahi Derg. 17: 248-252, 2011.
7. Onat A. Üst düzey kardiyovasküler tıp makale sayısı ve kalitesi 2010 yılında çok düştü. Türk Kardiyol. Dern. Arş. 39: 72-84, 2011.
8. Bas K., Dayangac M., Yaprak O., Yuzer Y., Tokat Y. International collaboration of Turkey in liver transplantation research: a bibliometric analysis. Transplantation Proceedings 43: 3796-3801, 2011.
9. Bas KK., Gunay LM., Besim H. Turkey's evaluation in kidney transplantation research. Exp. Clin. Transplant. 9: 319-22, 2011.
10. Sipahi H., Durusoy R., Ergin I., Hassoy H., Davas A., Karababa AO. Publication rates of public health theses in international and national peer-review journals in Turkey. Iranian J. Publ. Health 41: 31-35, 2012.
11. Guler T., Yayci E., Atacag T., Cetin A. An analysis of Turkey's scientific contribution in ovarian cancer research. Eur. J. Gynaecol. Oncol. 34: 175-8, 2013.

12. Meriç G., Ozan O. Uluslararası literatürde protektif diş tedavisi alanında Türkiye adresli yayınların bibliyometrik analizi. *Türkiye Klinikleri J. Dental Sci.* 18: 23-7, 2012.
13. Arakeri G., Colbert S., Rosenbaum G., Brennan PA. Full length articles published in BJOMS during 2010-11-an analysis by sub-specialty and study type. *Br. J. Oral Maxillofac. Surg.* 50: 749-756, 2012.
14. Gibson R., Harrison J. What are we reading? An analysis of the orthodontic literature 1999-2008. *Am. J. Orthod. Dentofacial Orthop.* 139: e471-e484, 2011.
15. Pandis N., Polychronopoulou A., Makou M., Eliades T. Reporting of research quality characteristics of studies published in 6 major clinical dental specialty journals. *J. Evid. Based Dent. Pract.* 11:75-83, 2011.
16. Anyi KWU., Zainab AN., Anuar NB. Bibliometric studies on single journals: a review. *Malaysian Journal of Library & Information Science* 14: 17-55, 2009.
17. Yalçın H. Millî folklor dergisinin bibliyometrik profili (2007-2009). *Millî Folklor* 85: 205-211, 2010.
18. Al U. Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi 2008-2010. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi* 61:273-286, 2012.
19. Al U., Soydal İ., Yalçın H. Bibliyometrik özellikleri açısından bilginin değerlendirilmesi. *Bilgi* 55: 1-20, 2010.
20. Polat C., Sağlam M., Sarı T. Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi'nin bibliyometrik analizi. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi* 27: 273-288, 2013.
21. Hammond D., Goodson ML., Rosenbaum G., Shorafa M., Sadiq Z., Laksmiah SR., Brennan PA. Oral and maxillofacial surgery: "publication hot spots" in the United Kingdom. *Br. J. Oral Maxillofac. Surg.* 50: 654-661, 2012.
22. Brennan PA., Mitchell DA., Walker TW., Cascarini L., Oeppen RS. Short communication articles published in BJOMS during 2008-2009—an analysis of types of submission and subject material. *Br. J. Oral Maxillofac. Surg.* 48: 167-172, 2010.
23. Colbert S., Southorn B., Rosenbaum G., Aldridge T., Brennan PA. Short communications published online in the British Journal of Oral and Maxillofacial Surgery during 2010-2011. *Br. J. Oral Maxillofac. Surg.* 50: 569-573, 2012.
24. Brennan PA., Habib A. What are we reading? A study of downloaded and cited articles from the British Journal of Oral and Maxillofacial Surgery in 2010. *Br. J. Oral Maxillofac. Surg.* 49: 527-531, 2011.
25. Dragut E., Fang F., Sistla P., Yu C. Stop word and related problems in Web interface integration. *Proceedings of the VLDB Endowment* 2: 349-360, 2009.
26. Drenth JPH. Multiple authorship. The contribution of senior authors. *JAMA* 280: 219-221, 1998.
27. Yuan JC., Lee DJ., Knoernschild KL., Campbell SD., SukotjoCortino. Authorship characteristics in prosthodontic literature: proliferation and internationalization. A review and analysis following a 10-year observation. *J. Prosthet. Dent.* 104: 158-164, 2010.
28. Slatin C., Galizzi M., Melillo KD., Mawn B. Phase in Healthcare Research Team. Conducting interdisciplinary research to promote healthy and safe employment in health care: promises and pitfalls. *Public Health Rep.* 119: 60-72, 2004.

Yazışma Adresi:

Ülkem AYDIN
Başkent Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi, 11. Sokak no 26, Bahçelievler, Ankara
Tel: 0312 215 13 36
E-posta: ulkem_aydin@yahoo.com